

**POLSKO-UKRAIŃSKIE SPOTKANIA NAUKOWE PÓŹNEGO XX -
WCZESNEGO XXI WIEKU DROGĄ DO ZROZUMIENIA
MIĘDZYNARODOWEGO**

Julia Pasicznyk

kandydat nauk politologiczną

Starszy wykładowca Katedry historia i filozofia świata

Wschodnioeuropejskiego Narodowego Uniwersytetu

im. Lesi Ukrainki (Łuck, Ukraina)

e-mail: kyumchuk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2101-9523>

Streszczenie: Artykuł analizuje stan współpracy naukowej Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy w latach 90-tych XX wieku. – w pierwszej dekadzie XX wieku. Cechą szczególną początkowego etapu tego komponentu współpracy kulturalnej jest ogólny brak prawodawstwa normatywnego. Dlatego autorka analizuje główne, podstawowe dokumenty podpisane przez Prezydentów i władze obu krajów dla maksymalnej współpracy.

Badacz kładzie szczególny nacisk na międzypaństwowe spotkania naukowe «Ukraina – Polska: problemy trudne». To właśnie ta platforma naukowa stała się fundamentalna w kształtowaniu problematycznych zagadnień polsko-ukraińskiego sąsiedztwa i sposobów ich rozwiązywania, wyodrębniła całą warstwę naukowców, którzy byli członkami komisji zawodowych Prezydentów Polski i Ukrainy, agencji rządowych. W rezultacie polsko-ukraińska współpraca naukowa nabrała nowego, bardziej merytorycznego charakteru.

Słowa kluczowe. Rzeczpospolita Polska, Ukraina, współpraca polsko-ukraińska, spotkania naukowe, porozumienie międzypaństwowe.

**POLISH-UKRAINIAN SCIENTIFIC MEETINGS OF THE END OF XX -
EARLY XXI CENTURY AS A WAY TO ACHIEVE INTERSTATE
UNDERSTANDING**

Yulya Pasichnyk

candidate of political sciences

Senior Lecturer of the Department of World History and Philosophy

Lesya Ukrainka Eastern European National University, (Lutsk, Ukraine)

e-mail: kyumchuk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2101-9523>

Abstract. The article analyzes the state of scientific cooperation between the Republic of Poland and Ukraine in the 90s of the twentieth century. - in the first decade of the twentieth century. A special feature of the initial stage of this component of cultural cooperation is the lack of regulations in general. Therefore, the author analyzes the main basic documents signed by the Presidents and authorities of the two countries for maximum cooperation.

The researcher places special emphasis on interstate scientific meetings «Ukraine - Poland: difficult issues». It is this scientific platform that has become fundamental in the formation of problematic issues of the Polish-Ukrainian neighborhood and ways to solve them, singled out a whole layer of scientists who were members of the professional commissions of Polish and Ukrainian Presidents, government agencies. As a result, Polish-Ukrainian scientific cooperation acquired a new, more substantive character.

Keywords. Republic of Poland, Ukraine, Polish-Ukrainian cooperation, scientific meetings, interstate understanding.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ЗУСТРІЧІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ МІЖДЕРЖАВНОГО ПОРОЗУМІННЯ

Юля Пасічник

кандидат політичних наук

*Старший викладач кафедри всесвітньої історії та філософії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки*

e-mail: kuytchuk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2101-9523>

Анотація. У статті аналізується стан наукового співробітництва між Республікою Польща та Україна у 90-х рр. ХХ ст. – в перше десятиліття ХХІ ст. Особливою рисою початкового етапу цієї складової культурного співробітництва виступає відсутність нормативного законодавства загалом. Тому авторка аналізує основні засадничі документи, які підписанні Президентами та владними колами двох країн, задля максимальної взаємодії.

Особливий акцент у статті дослідниця робить на міждержавних наукових зустрічах «Україна – Польща: важкі питання». Саме ця наукова платформа стала засадничою у формуванні проблемних питань польсько-українського сусідства та шляхів їхнього вирішення, виокремили цілий пласт науковців, що входили до числа фахових комісій польських та українських Президентів, владних структур. Відтак польсько-українське наукове співробітництво набувало нового, предметнішого характеру.

Ключові слова. Республіка Польща, Україна, польсько-українська співпраця, наукові зустрічі, міждержавне порозуміння.

Introduction. Early 90's of the twentieth century. became fundamental in the Polish-Ukrainian interstate cooperation, as the two neighboring nations began multifaceted cooperation. The normative and legal base was formed, including the issues of cultural cooperation, which were actively raised in comparison with previous years. The scheme of cultural cooperation between the two countries, formed in the first years of independence of both states, is still maintained in interstate relations. Cognition through culture is gradually becoming widespread, the episodic touring is harmoniously complemented by festivals, through which broad masses of the population join the culture of neighboring peoples (*Archiwum, G*). For example, in the document "Polish-Ukrainian cultural cooperation" (Agreement) the main directions of cultural relations define:

1. holding "Days of Polish Culture in Ukraine" and "Days of Ukrainian Culture in Poland";
2. organization of film, music and literature festivals;
3. holding drama days;
4. presentation of books (*Archiwum, D, 83 - 84*).

The first official meeting of Presidents L. Valensa and L. Kravchuk, on May 17-18, 1992, in Warsaw, was especially valuable for the beginning of interstate cooperation. This was one of the first official foreign meetings of the heads of the two neighboring states (*Cieślak, 135 - 144*). During the visit, the Presidents of Poland and

Ukraine signed a basic agreement, which initiated the legal framework of interstate documents - "Agreement between Ukraine and the Republic of Poland on good neighborliness, friendly relations and cooperation" (Agreement, 10 - 16). The articles of the agreement concern various spheres of interstate cooperation: political cooperation at the international and regional levels, the absence of territorial claims between the two states, the renunciation of war as a means of resolving disputes, and international security issues. The main result of the visit is 7 signed documents, where the most important place is given to the agreement on good neighborliness, friendly relations and cooperation. Intergovernmental agreements have been signed at the level of ministers of the two countries, and, importantly for us, a protocol has been signed, which will regulate the mutual recognition of documents on secondary and higher education, scientific titles; Declaration on Cultural and Scientific Cooperation (*Archiwum, B*). The signed documents testify to the desire of the two sides to cooperate at the level of parliaments, government agencies and show an example of such good neighborliness, friendship and cooperation, which could become a reference point for other states.

An important component of Polish-Ukrainian interstate cooperation is the scientific sphere, which is responsible for solving a whole layer of complex, debatable historical issues, which politicians often like to manipulate. A special niche is occupied by the issues of interpretation of the historical past, which should rightly be dealt with by professional scientists. However, the achievements of researchers are not always used to shape public opinion, so there is a threat of forming new negative stereotypes between Poles and Ukrainians.

Among the scientific problems jointly developed by scientists of both countries are the following: "The problem of Ukrainian-Polish border ties", "Ukraine and Poland in the European integration process", "Ukrainian-Polish strategic partnership", "Ukraine - Poland: difficult issues", "Ukrainian-Polish cross-border cooperation", etc. (*Archiwum, A*). A significant achievement of Polish-Ukrainian relations in the 90s of the twentieth century. was the creation of a joint commission to consider "difficult" issues of interstate relations. Leading scholars of Poland and Ukraine tried to reach a consensus and find the historical truth related to the problematic issues of common history, where special emphasis was placed on the study of the confrontation of the twentieth century. The results of the joint work of the researchers formed the basis of the Polish-Ukrainian strategic partnership, and the main postulates were used by the Presidents and the political establishment of both countries. Polish and Ukrainian politicians have adopted the main recommendations of experts in implementing the declared course of interethnic understanding and reconciliation.

The expansion and deepening of good neighborly relations between Poland and Ukraine was hampered by insufficiently studied pages of common history. An important event for interstate understanding was the negotiations between the representatives of the Union of Ukrainians in Poland (PMU), the World Union of Soldiers of the Krajova Army (SSWAC) and Ukrainian historians, which took place in Warsaw on December 22, 1995. The parties reached important agreements. document "Understanding on joint action to study the recent history of Ukrainian-Polish relations" of March 25, 1996 OUP and SSVAK recognized the need to organize international scientific seminars, which together had to solve complex pages of common history (Personal, A). In the signed agreement, both organizations agreed to stimulate research by mobilizing interested in this topic Polish and Ukrainian historians and periodic seminars (*Personal, D*).

Coordination work on the organization of scientific seminars was entrusted to prof. A. Eienkel (Military Historical Institute, Warsaw, Poland) and Assoc. M. Kucherepa (Volyn State University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, Ukraine). From 1996 to 2008, the organizers of 13 international scientific seminars, which were held alternately in Lutsk and Warsaw, the 12th seminar was held in Torun (November 2006), and the 13th - in Lviv (June 2008). As a result, after the seminars, eleven volumes "Ukraine - Poland: difficult issues" were published. They contain reports, discussion materials, approved protocols of agreements and disagreements, as well as a chronology of events in Volhynia and Galicia in 1939-1945. These scientific meetings reaffirmed that a joint exchange of views is the only way to clarify Polish-Ukrainian differences. history (Personal, G).

The organizers, on both sides, selected discussion issues of Polish-Ukrainian history. A total of 88 thematic reports were delivered (45 in Ukrainian and 44 in Polish). Each of the 13 seminars was attended by 15-20 historians from each side, from different research centers. After each meeting, Polish and Ukrainian historians signed a program document, usually protocols of agreements and differences on topics. However, the discussion at the VIII seminar related to the resettlement processes of 1944-1947, with the course and consequences of Operation Vistula, was particularly acute. If at the previous seminars Ukrainian and Polish historians signed protocols of agreements and disagreements in the topics studied, then at this meeting it was not possible to reach an agreement (*Personal, B*).

According to prof. M. Kucherepa, the scientific seminar had a positive impact on the common history. However, there were some difficulties. Evidence of this fact is the disproportion of scientific elites, which was observed at that time in the Republic of Poland and Ukraine. Polish colleagues researched the complex pages of their history during the existence of the Polish People's Republic, and therefore, the search for qualified specialists in narrow issues did not cause any difficulties. Instead, Ukrainian scientists, in the Soviet period of its history, could not boast of a wide range of developments on the declared topics. This means that there was no clear vision among Ukrainian intellectuals in the first seminars (*Personal, B*). Thus, the seminars contributed to the formation of a group of young scientists encouraged to study Polish-Ukrainian relations in the XX century.

The issues of compliance of national legislation with international law in the field of protection of cultural monuments, legal mechanisms of search and return of cultural values were the subject of discussion of the scientific-practical symposium "Legal aspects of restitution of cultural values: theory and practice", held in Kiev in December 1996. At the symposium, the issue, as well as a wide scientific and authoritative representation ensured a lively interest in the problem and foreign experts. In particular, the Commissioner of the Government of the Republic of Poland for National Heritage Abroad T. Polyak and Professor of the Polish Academy of Sciences J. Pruszyński (*Archiwum, B*) took an active part in the symposium.

Kin. 90's - early In the 2000s he intensified the historians of Poland and Ukraine in holding a number of international scientific conferences, in particular, "Ukraine - Poland: Yesterday, Today, Tomorrow" (*Lublin, June 1997*), "Poles and Ukrainians: 1918 - 1956." (*Syanik, November 1997*), "Ukrainian-Polish relations in the twentieth century: statehood, society, culture" (*Ternopil, April 1999*). The original is the publication of a series of books "Ukraine - Poland: difficult issues", which absorbed

reports, messages, speeches in discussions of Ukrainian and foreign scholars (*Polska - Ukraina: trudne pytania*, 267 p.). In 2004, the ninth volume of this series was published, which contains materials from the IX and X international scientific seminars on Polish-Ukrainian relations. K. Bondarenko, I. Ilyushin, S. Kulchytsky, M. Kucherepa, S. Makarchuk from Ukraine, A. Ainenkel, G. Mazur, V. Serhiychuk, G. Motyka, V. were active participants in many scientific discussions between Ukrainian and Polish scientists. Filar and others from Poland. The seminar "The Way of Ukraine and Poland to Understanding. Difficult Neighborhood Issues", launched by the Center for Polish-Ukrainian Studies in March 2001 and supported by the International Renaissance Foundation. Stefan Batory and the Ukraine-World Society.

Among the well-known Polish figures, along with the positive assessment, there were also more skeptical sentiments. According to E. Kozakevich, the former official representative of the Republic of Poland in Ukraine in 1991-1996, "real action is needed", not noble declarations of unity, which express the governmental optimism of their authors, at a time when life denies them the next of the day (*Kozakevich*, 13). Critics of the document stated that the Statement does not provide any legal results, it is declarative. In addition, to speak of reconciliation and unity between Poles and Ukrainians means to introduce into politics the category of collective responsibility of peoples, although specific perpetrators or perpetrators of anti-Polish or anti-Ukrainian policies are almost always known. There are also certain linguistic euphemisms, which do not directly mention the "role of the Russian Empire" in Ukrainian events and the division of Poland.

In May 2006, in Krakow, Presidents L. Kaczynski and Viktor Yushchenko solemnly closed the Year of Ukraine in Poland, which had lasted since April 2005. The Year of Ukraine in Poland was held under the slogan "Poland and Ukraine - Together in Europe." In October 2005, the 6th Festival of Ukrainian Culture took place in Wroclaw, during which many concerts and meetings with Ukrainian writers and leading scientists took place. Due to the great excitement and interest of Ukrainians in Poland in Warsaw, the Center of Culture and Information at the Embassy of Ukraine in Poland was opened in December 2006. The main task of the Center was to promote Ukraine everywhere, to organize cultural and scientific meetings, to promote bilateral cooperation (*Stzeptycki*, 176).

In 2007, the echoes of difficult issues of Polish-Ukrainian common history sounded special. This year marks the 60th anniversary of the Vistula action, which is why in January 2007 the World Congress of Ukrainians demanded that Poland re-stigmatize and pay compensation to the victims. In March, President Yushchenko initiated the issue of the Vistula action to be raised in the Ukrainian parliament, but the Rada did not accept the practical implementation. On April 27, during Yushchenko's visit to Warsaw, a joint statement was signed by the Presidents of Poland and Ukraine on the unequivocal forced resettlement of Ukrainians for "the injustice of being a result of the actions of the communist totalitarian regime" (*Adamski*, 231).

Poland has shown solidarity with the Ukrainian people in honoring its tragic pages of history - recognizing the Holodomor as an act of genocide of the Ukrainian people and actively promoting international recognition of this fact. In particular, within the framework of international European institutions, Polish representatives co-sponsored the UNESCO resolution "Perpetuating the Memory of the Holodomor Victims in Ukraine" (*November 1, 2007*), which was signed by 193 states. Thanks to the

efforts of the Polish representatives, the OSCE (July 3, 2008) adopted a resolution honoring the victims of the Holodomor. Poland also played an important role in the adoption by the European Parliament (October 23, 2008) of the resolution "On the anniversary of the Holodomor, the artificial famine in Ukraine in 1932-1933." (*Ukraine, 590*).

As part of events dedicated to the 75th anniversary of the Holodomor of 1932-1933 in Ukraine, the Embassy of Ukraine in the Republic of Poland initiated the unveiling of a memorial to the victims of the Holodomor in Warsaw. Drawing the attention of the world community to the Holodomor will allow us to continue the progressive process of recognizing it on the world stage as genocide of the Ukrainian people (*Motsyk, 96-97*). In particular, on September 7, 2009, during the State Visit of the President of Ukraine to Poland, the Presidents of Ukraine and Poland V. Yushchenko and L. Kaczynski unveiled the monument.

In honor of the Holodomor victims and the dissemination of truthful information about this one of the greatest crimes of the XX century, other measures were taken on the territory of Poland with the active assistance of the Polish side. In particular, since 2007 the mobile plenary exhibition "Wielki Głód na Ukrainie 1932 - 1933", prepared jointly by the Security Service of Ukraine and the Institute of National Memory of Poland (Krakow branch) with the participation of the Consulate General of Ukraine in Krakow, At the end of 2009, residents of more than 20 cities in Poland were able to get acquainted. The mentioned exhibition, as well as the exhibition of the Ukrainian artist V. Franchuk "Swaying Bells of Memory" in 2009 were exhibited in the premises of the Sejm of the Republic of Poland.

2009 was marked by significant achievements in honoring the memory and commemorating the anniversaries of famous Ukrainian historical figures. In particular, memorial plaques were unveiled in Lublin to the Greek Catholic priest O. Kovch, who was a prisoner of the Maidanek concentration camp; in Rzeszów - S. Petliura; in Warsaw - S. Krushelnytska in the Bolshoi Theater of the National Opera installed a bust of the great opera singer. T. Shevchenko Street in Lignytsia and A. Sheptytskoho Street in Ilava were also opened.

Conclusions. Thus, we believe that the development of the legal basis of cultural cooperation in the 90s of the twentieth century, where a separate niche raised issues of scientific cooperation, gave impetus to Polish and Ukrainian scholars more broadly and sharply raise complex issues of common history. Joint meetings, scientific debates and conferences not only singled out a layer of problematic issues, but also worked out ways for political and government structures to resolve the past and prevent further interethnic conflicts.

References:

1. Adamski L., (2008). Polityka Polski wobec Ukrainy. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2008. Warszawa.
2. Archiwum Act Nowych w Warszawie, A. PZPR. Komitet Centralny w Warszawie. Sygn LXXVII-20.
3. Archiwum Act Nowych w Warszawie, B. PZPR. Komitet Centralny w Warszawie. Sygn LXXVII-943.
4. Archiwum Act Nowych w Warszawie, B. PZPR. Komitet Centralny. Wydział Polityki Społeczno-Ekonomicznej. Sygn LXX/41.
5. Archiwum Act Nowych w Warszawie, G. PZPR. Wydział Zagraniczny. Sygn 184 (973/182).

6. Archiwum Act Nowych w Warszawie, Д. PZPR. Wdział-Sekretariat Komisij Międzynarodowej. Sygn 486 (973/495).
7. Cieślak M. (1992) Stosunki polsko-ukraińskie. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1992. Warszawa.
8. Polska – Ukraina: trudne pytania. (1998) Т 3. Materiały III międzynarodowego seminarium historycznego „Stosunki polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej”. Luck, 20 – 22 maja 1998. Warszawa: Karta, 1998.
9. Stzeptycki A. (2007) Stosunki Polski z Ukrainą. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2007. Warszawa.
10. Dohovir pro dobrosusidstvo, druzhni vzayemyny ta spivrobitnytstvo, (1998). Ukrayina na mizhnarodniy areni. Zbirnyk dokumentiv ta materialiv. 1991 – 1995 rr. K.: Yurinkom Inter.
11. Kozakevych YE., (1997). Potribni real'ni diyi, a ne deklaratsiyi. Polityka i chas. № 12.
12. Motsyk O., (2010). Osoblyvosti ukrajins'ko-pol's'kykh vidnosyn u 2009 r. Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu. 2010. Т. 21 – 22.
13. Osobystyy arkhiv avtora A, (2017). Rozmova iz Mykoloyu Kucherepoyu. Z istoriyi vynykennyya ideyi provedennyya naukovooho seminaru «Ukrayina – Pol'shcha: vazhki pytannya».
14. Osobystyy arkhiv avtora B, (2017). Rozmova iz Mykoloyu Kucherepoyu. Napratsyuvannyya naukovooho seminaru «Ukrayina – Pol'shcha: vazhki pytannya».
15. Osobystyy arkhiv avtora V, (2017). Rozmova iz Mykoloyu Kucherepoyu. Problemy provedennyya naukovooho seminaru «Ukrayina – Pol'shcha: vazhki pytannya».
16. Osobystyy arkhiv avtora H, (2017). Rozmova iz Mykoloyu Kucherepoyu. Rezul'taty provedennyya naukovooho seminaru «Ukrayina – Pol'shcha: vazhki pytannya».
17. Osobystyy arkhiv avtora D, (2017). Rozmova iz Mykoloyu Kucherepoyu. Rol' ta znachennyya mizhnarodnykh naukovykh seminariv «ukrajins'ko-pol's'ki stosunky v roky Druhoiy svitovoyi vinyu».
18. Uhoda mizh Uryadom Ukrayiny i Uryadom Respubliki Pol'shcha pro spivrobitnytstvo v haluzi kul'tury, nauky i osvity URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_058#Text
19. Ukrayina v 2005 – 2009 rr.: stratehichni otsinky suspil'no-politychnoho ta sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku, (2009). Monohrafiya. Kyiv.

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ЗУСТРІЧІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ МІЖДЕРЖАВНОГО ПОРОЗУМІННЯ

Початок 90-х рр. ХХ ст. став засадничим у польсько-українській міждержавній взаємодії, так як два сусідні народи розпочали різнопланове співробітництво. Було сформовано нормативно-правову базу, в тому ж числі активно, у порівнянні із попередніми роками, піднімалися питання культурного співробітництва. Схема культурного співробітництва між двома країнами, сформована у перші роки незалежності обох держав, і сьогодні підтримується у міждержавних взаєминах. Пізнання через культуру поступово стає масовим, епізодичність гастролей гармонійно доповнюються фестивалями, через які широкі маси населення долучаються до культури сусідніх народів (*Archiwum, Г*). Наприклад, у документі «Польсько-українське культурне співробітництво» (*Угода*) основними напрямками культурних взаємин визначає:

1. проведення «Днів польської культури в Україні» та «Днів української культури в Польщі»;
2. організація фестивалів кіно, музики, літератури;
3. проведення днів драматургії;
4. презентація книг (*Archiwum, Д, 83 – 84*).

Особливо цінною для початку міждержавного співробітництва стала перша офіційна зустріч Президентів Л. Валенси та Л. Кравчука, 17 – 18 травня 1992 р., у Варшаві. Це була одна із перших офіційних закордонних зустрічей глав двох сусідніх держав (*Cieślak, 135 – 144*). У ході візиту Президентами РП та України було підписано засадничий договір, який започаткував нормативно-правову базу міждержавних документів – «Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво» (*Договір, 10 – 16*). Статті договору стосуються різних сфер міждержавної взаємодії: політичного співробітництва на міжнародному й регіональному рівнях, відсутності територіальних претензій між двома державами, відмови від війни як засобу вирішення спірних питань, проблем міжнародної безпеки. Головний результат візиту – 7 підписаних документів, де найважливіше місце відводиться договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. На рівні міністрів двох країн підписані міжурядові угоди, і що для нас важливо, підписали протокол, який врегулює взаємовизнання документів про середню та вищу освіту, наукові звання; декларацію про культурне, наукове співробітництво (*Archiwum, B*). Підписані документи свідчать про прагнення двох сторін взаємодіяти на рівні парламентів, урядових структур та показати приклад такого добросусідства, дружби та співпраці, який би міг стати орієнтиром для інших держав.

Важливою складовою польсько-українського міждержавного співробітництва виступає саме наукова сфера, на яку покладається вирішення цілого пласту складних, дискусійних історичних питань, якими дуже часто люблять маніпулювати політики. Особливу нішу займають питання інтерпретації історичного минулого, якими по праву повинні займатися професіонали-науковці. Однак не завжди напрацювання дослідників використовуються задля формування громадської думки, відтак є загроза формування усе нових негативних стереотипів між поляками та українцями.

Серед наукових проблем, що спільно розроблялися науковцями обох країн, можна виділити наступні: «Проблема українсько-польських прикордонних зв'язків», «Україна та Польща в загальноєвропейському процесі інтеграції», «Українсько-польське стратегічне партнерство», «Україна – Польща: важкі питання», «Українсько-польське транскордонне співробітництво» тощо (*Archiwum, A*). Значним досягненням польсько-українських взаємин 90-х рр. ХХ ст. було створення спільної комісії, яка розглядала «важкі» питання міждержавних взаємин. Провідні науковці Польщі та України намагалися дійти консенсусу та віднайти історичну правду, що пов'язана із проблемними питаннями спільної історії, де особливий акцент робився саме на дослідження протистояння ХХ ст. Результати спільної роботи дослідників лягли в основу польсько-українського стратегічного партнерства, а основні постулати використовувалися Президентами та політичним істеблшментом обох країн. Польський та український політикум взяли на озброєння основні рекомендації фахівців у реалізації задекларованого курсу на міжнаціональне порозуміння та примирення.

Розширенню і поглибленню добросусідських відносин між РП та Україною заважали недостатньо вивчені сторінки спільної історії. Важливою подією для міждержавного порозуміння стали переговори між представниками Об'єднання українців у Польщі (ОУП), Світовим союзом вояків Армії крайової (ССВАК) й

українськими істориками, які проходили у Варшаві 22 грудня 1995 р. Сторони досягнули важливих домовленостей, які були укладені у вигляді документу «Порозуміння у справі спільних дій для опрацювання новітньої історії українсько-польських відносин» від 25 березня 1996 р. ОУП і ССВАК визнавали необхідність організації міжнародних наукових семінарів, де спільно мали вирішити складні сторінки спільної історії (*Особистий, А*). У підписаному порозумінні обидві організації узгодили, що будуть стимулювати дослідження шляхом мобілізації зацікавлених цією тематикою польських та українських істориків і періодичної організації семінарів (*Особистий, Д*).

Координаційну роботу по організації проведення наукових семінарів було покладено на проф. А. Айненкеля (Військовий історичний інститут, Варшава, РП) і доц. М. Кучерепу (Волинський державний університет ім. Лесі Українки, Луцьк, Україна). Із 1996 – 2008 рр. на рахунку організаторів 13 проведених міжнародних наукових семінарів, які по чергово проводилися в Луцьку і Варшаві, XII-й семінар проходив у Торуні (листопад 2006 р.), а XIII – у Львові (червень 2008 р.). Як підсумок, після семінарів, опубліковано одинадцять томів «Україна – Польща: важкі питання». Вони містять доповіді, матеріали дискусій, схвалені протоколи узгоджень і розбіжностей, а також хронологію подій на Волині і в Галичині в 1939 – 1945 рр. Ці наукові зустрічі вкотре підтвердили, що спільний обмін думками є єдиним шляхом для з'ясування польсько-українських розбіжностей спільної історії (*Особистий, Г*).

Організаторами, із двох сторін, було обрано дискусійні питання польсько-української історії. Усього було виголошено 88 тематичних доповідей (45 – українською і 44 – польською мовами). У кожному з 13 проведених семінарів брали участь по 15 – 20 істориків з кожної сторони, із різних наукових центрів. Після кожної зустрічі, польські та українські історики підписували певний програмний документ, зазвичай протоколи узгоджень і розбіжностей у темах. Однак, особливо гострою виявилася дискусія на VIII семінарі, пов'язана із переселенськими процесами 1944 – 1947 рр., з перебігом і наслідками операції «Вісла». Якщо ж на попередніх семінарах українські і польські історики підписували протоколи узгоджень і розбіжностей у темах, які досліджувалися, то на цій зустрічі досягти порозуміння не вдалося (*Особистий, Б*).

За словами проф. М. Кучерепи, науковий семінар мав позитивне значення для спільної історії. Однак, не обійшлося і без труднощів. Свідченням цього факту є диспропорція наукових еліт, що спостерігалася того часу у Республіки Польщі та Україні. Польські колеги, досліджували складні сторінки своєї історії ще у період існування Польської Народної Республіки, а тому, пошук кваліфікованих фахівців із вузької проблематики, не робило жодних труднощів. Натомість, українські науковці, у радянський період своєї історії, не могли похизуватися широким колом напрацювань, із задекларованої тематики. Це означає, що чіткої візії серед українських інтелектуалів, у перших семінарах, не існувало (*Особистий, В*). Таким чином, семінари сприяли формуванню групи молодих учених, заохочених до дослідження польсько-українських взаємин ХХ ст.

Питання відповідності національного законодавства міжнародному праву у сфері охорони культурних пам'яток, правові механізми розшуку та повернення культурних цінностей стали предметом обговорення науково-практичного симпозіуму «Правові аспекти реституції культурних цінностей: теорія і практика»,

що відбувся в Києві у грудні 1996 р. Підняті на симпозиумі питання, а також широке наукове та владне представництво забезпечили жвавий інтерес до проблеми й зарубіжних фахівців. Зокрема, у роботі симпозиуму взяли активну участь Уповноважений Уряду РП з питань національної спадщини за кордоном Т. Поляк та професор Польської Академії Наук Я. Прушинський (*Archiwum, B*).

Кін. 90-х – поч. 2000-х рр. активізував істориків Польщі та України у проведенні низки міжнародних наукових конференцій, зокрема, «Україна – Польща: вчора, сьогодні, завтра» (Люблін, червень 1997 р.), «Поляки і українці: 1918 – 1956.» (Сянік, листопад 1997 р.), «Українсько-польські відносини в ХХ столітті: державність, суспільство, культура» (Тернопіль, квітень 1999 р.). Оригінальним є видання серії книг «Україна – Польща: важкі питання», яка увібрала доповіді, повідомлення, виступи в дискусіях українських та іноземних науковців (*Polska – Ukraina: trudne pytania, 267 s.*). У 2004 р. друком вийшов дев'ятий том з цієї серії, у якому вміщено матеріали ІХ і Х міжнародних наукових семінарів з питань польсько-українських відносин. Активними учасниками багатьох наукових дискусій між українськими та польськими ученими були К. Бондаренко, І. Льюшин, С. Кульчицький, М. Кучерепа, С. Макарчук з України, А. Айненкель, Г. Мазур, В. Сергійчук, Г. Мотика, В. Філяр та інші з Польщі. На часі виявився і семінар «Шлях України та Польщі до порозуміння. Важкі питання сусідства», започаткований Центром польсько-українських студій у березні 2001 р. і підтриманий Міжнародним Фондом «Відродження», Фондом ім. Стефана Баторія та Товариством «Україна – Світ».

Серед знаних польських діячів поряд з позитивною оцінкою зустрічалися і більш скептичні настрої. За словами Є. Козакевича, колишнього офіційного представника Республіки Польща в Україні у 1991 – 1996 рр., «потрібні реальні дії ..., а не благородні декларації про єднання, які виражають урядовий оптимізм їх авторів, в той час, коли життя заперече їх вже наступного дня (*Козакевич, 13*). Критиками документу зазначалося, що Заява не передбачає жодних правових результатів, їй присутня декларативність. Окрім того, говорити про примирення і єднання між поляками і українцями, це означає вводити у політику категорію колективної відповідальності народів, хоча майже завжди відомі конкретні виконавці чи винуватці антипольської або антиукраїнської політики. Також виділяються певні мовні евфемізми, коли прямо не називається «роль російської імперії» в українських подіях і поділах Польщі.

У травні 2006 р. у Кракові Президенти Л. Качинський та В. Ющенко урочисто закрили Рік України в Польщі, який тривав із квітня 2005 р. Рік України в Польщі проходив під гаслом «Польща та Україна – разом у Європі». У жовтні 2005 р. у Вроцлаві відшумів VI фестиваль Української культури, в ході якого відбулося чимало концертів та зустрічей з українськими письменниками, провідними діячами науки. У зв'язку із великим ажіотажем та зацікавленістю українцями в Польщі у Варшаві, в грудні 2006 р. було відкрито Центр Культури та інформації при посольстві України в Польщі. Головним завданням Центру було просувати скрізь Україну, організація зустрічей культурних і наукових, сприяти двосторонньому співробітництву (*Stzeptycki, 176*).

У 2007 р. по-особливому прозвучав відгомін важких питань польсько-української спільної історії. На цей рік припала 60 річниця акції Вісла, через що у січні 2007 р. Світовий конгрес українців поставив вимогу перед Польщею

повторно стигматизувати і виплатити компенсацію потерпілим. У березні Президент України В. Ющенко ініціював, аби в українському парламенті підняли питання акції «Вісла», однак практичної реалізації Рада не прийняла. 27 квітня, під час візиту В. Ющенка до Варшави, підписано спільну заяву Президентів Польщі та України про однозначне примусове переселення українців за «несправедливість буття в результаті дій комуністичного тоталітарного режиму» (*Adamski, 231.*).

Польща продемонструвала солідарність з українським народом у вшануванні його трагічних сторінок історії – визнала Голодомор актом геноциду Українського народу й активно сприяла міжнародному визнанню цього факту. Зокрема в рамках міжнародних європейських інституцій польські представники стали співавторами резолюції ЮНЕСКО «Увічнення пам'яті жертв Голодомору в Україні» (1 листопада 2007 р.), яку підписали 193 держави. Завдяки зусиллям представників Польщі ОБСЄ (3 липня 2008 р.) прийняла резолюцію про вшанування жертв Голодомору. Польща відіграла велику роль і у прийнятті Європарламентом (23 жовтня 2008 р.) резолюції «Про річницю Голодомору, штучного голоду в Україні 1932 – 1933 рр.» (*Україна, 590.*).

У рамках заходів до 75-х роковин Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні, Посольство України в Республіці Польща ініціювало відкриття у Варшаві пам'ятного знаку жертвам Голодомору. Привернення уваги світової громадськості до теми Голодомору дозволить продовжити поступальний процес визнання його на світовій арені геноцидом українського народу (*Моцик, 96 – 97*). Зокрема, 7 вересня 2009 р., в рамках Державного візиту Глави української держави до Польщі Президенти України і Польщі В. Ющенко і Л. Качинський відкрили пам'ятник.

На вшанування пам'яті жертв Голодомору та поширення правдивої інформації про цей один з найбільших злочинів ХХ ст. були спрямовані і інші заходи, які здійснювалися на території Польщі за активного сприяння польської сторони. Зокрема, з 2007 р. у Польщі активно демонструвалася пересувна пленарна виставка «Wielki Głód na Ukrainie 1932 – 1933», підготовлена спільно Службою Безпеки України та Інститутом національної пам'яті Польщі (Краківське відділення) за участі Генерального консульства України в Кракові, з якою до кінця 2009 р. змогли ознайомитися мешканці понад 20 міст Польщі. Згадана виставка, а також виставка українського художника В.Франчука «Розгойдані дзвони пам'яті» у 2009 р. експонувалися у приміщенні Сейму РП.

Значним напрацюванням відзначився 2009 р. у питанні вшанування пам'яті та відзначення ювілейних дат відомих українських історичних постатей. Зокрема, було відкрито пам'ятні дошки у Люблині – греко-католицькому священику О. Ковчу, який був в'язнем концтабору Майданек; у Жешові – С. Петлюрі; у Варшаві – С. Крушельницькій у Великому театрі національної опери встановлено бюст великої оперної співачки. Було також відкрито вулицю Т. Шевченка у м. Лігниця та вулицю А. Шептицького у м. Ілава.

Висновки. Таким чином, вважаємо, що напрацювання нормативно-правового підґрунтя культурного співробітництва у 90-х рр. ХХ ст, де окремою нішою піднімалися питання наукового співробітництва, дало поштовх для польських та українських науковців більш широко та гостро піднімати складні питання спільної історії. Спільні зустрічі, наукові диспути та конференції не просто виокремили

пласт проблемних питань, але і напрацювали для політичних та владних структур шляхи вирішення минулих та недопущення чергових міжнародних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Adamski L., (2008). *Polityka Polski wobec Ukrainy*. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2008. Warszawa.
2. Archiwum Act Nowych w Warszawie, A. PZPR. Komitet Centralny w Warszawie. Sygn LXXVII-20.
3. Archiwum Act Nowych w Warszawie, B. PZPR. Komitet Centralny w Warszawie. Sygn LXXVII-943.
4. Archiwum Act Nowych w Warszawie, B. PZPR. Komitet Centralny. Wydział Polityki Społeczno-Ekonomicznej. Sygn LXX/41.
5. Archiwum Act Nowych w Warszawie, Г. PZPR. Wydział Zagraniczny. Sygn 184 (973/182).
6. Archiwum Act Nowych w Warszawie, Д. PZPR. Wdział-Sekretariat Komisij Międzynarodowej. Sygn 486 (973/495).
7. Cieślak M. (1992) *Stosunki polsko-ukraińskie*. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1992. Warszawa.
8. *Polska – Ukraina: trudne pytania*. (1998) Т 3. Materiały III międzynarodowego seminarium historycznego „Stosunki polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej”. Luck, 20 – 22 maja 1998. Warszawa: Karta, 1998.
9. Stzepycki A. (2007) *Stosunki Polski z Ukrainą*. Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2007. Warszawa.
10. Договір про добросусідство, дружні взаємини та співробітництво, (1998). Україна на міжнародній арені. Збірник документів та матеріалів. 1991 – 1995 рр. К.: Юрінком Інтер.
11. Козакевич Є., (1997). Потрібні реальні дії, а не декларації. Політика і час. № 12.
12. Моцик О., (2010). Особливості українсько-польських відносин у 2009 р. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2010. Т. 21 – 22.
13. Особистий архів автора А, (2017). Розмова із Миколою Кучерепою. З історії виникнення ідеї проведення наукового семінару «Україна – Польща: важкі питання».
14. Особистий архів автора Б, (2017). Розмова із Миколою Кучерепою. Напрацювання наукового семінару «Україна – Польща: важкі питання».
15. Особистий архів автора В, (2017). Розмова із Миколою Кучерепою. Проблеми проведення наукового семінару «Україна – Польща: важкі питання».
16. Особистий архів автора Г, (2017). Розмова із Миколою Кучерепою. Результати проведення наукового семінару «Україна – Польща: важкі питання».
17. Особистий архів автора Д, (2017). Розмова із Миколою Кучерепою. Роль та значення міжнародних наукових семінарів «українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни».
18. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show /616_058 #Text
19. Україна в 2005 – 2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку, (2009). Монографія. Київ.